Asia: HE 154/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023, Luonnonvarakeskuksen toimintamenot ja mahdolliset kipupisteet, (HE 154/2022 vp)

Eduskunta
Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan maatalousjaosto

Asiantuntijalausunnon esittäjä: Jutta Petäjä

Luken asiantuntijalausunto

1 Johdanto

Luonnonvarakeskus (Luke) muodostettiin vuoden 2015 alussa. Alkuvuosina Lukeen kohdistui 24 milj. euron (M€) (-25 %) pysyvä perusrahoituksen leikkaus, mikä vaikeutti huomattavasti Luken tutkimuksen ja asiantuntijatehtävien toteuttamista.

Hallitusohjelman mukaisesti Luken perusrahoitusta vahvistettiin asteittain tällä hallituskaudella. 5 M€ lisärahoituksen (tutkimukseen panostaminen) piti tulla momentin pysyväksi lisärahoitukseksi vaiheittain vuosien 2020-2023 aikana.

Hallitusohjelman lupaama 5 M€ lisärahoitus leikattiin kokonaisuudessaan pois huhtikuun 2021 kehyspäätöksessä.

2 Lausunto

Jokioisten kotieläintutkimuksen tutkimusympäristön uudistaminen

Luonnonvarakeskus (Luke) käynnisti mittavan tutkimusympäristön uudistuksen vuonna 2020. Isoin investointikokonaisuus on Jokioisten (Minkiö) kotieläintutkimuksen infrastruktuurin uudistaminen. 1990-luvulta peräisin olevaa tutkimusympäristöä ollaan päivittämässä 2020-2030 -lukujen tarpeisiin. Tutkimus ja tutkimusrahoitus on entistä kansainvälisempää, ja Euroopan tutkimuslaitosten verkostossa menestyminen (”voittavat konsortiot”) edellyttää huippuluokan infraa. Kansainvälisen tason ratkaisut suomalaisille yrittäjille ja päättäjille edellyttävät kansainvälisen tason tutkimusta, mikä edellyttää kansainvälisen tason tutkimusympäristöjä. Ensin koronapandemia ja sitten Venäjän Ukrainassa käynnistämä sota nostivat kansallisen huoltovarmuuden merkitystä, minkä vahvistamisessa kansainvälisesi kilpailukykyinen tutkimusinfra on avainasemassa. Luke on sitoutunut Jokioisten kotieläininfran (ml. biokaasututkimus) uudistukseen vuosien 2020-2021 aikana. Hanketta ei olisi kansallisesti järkevää keskeyttää.

Luke on esittänyt valtion kehys- ja talousarvioprosesseissa lisärahoitusta Jokioisten tutkimusnavetan ja siihen liittyvän kotieläintuotannon tutkimusympäristön kasvaviin vuokramenoihin. Toistaiseksi lisärahoitusta ei ole osoitettu. Hallituksen kehysriihi huhtikuussa 2022 ei tuonut ratkaisua tähän Luken rahoitusongelmaan. Senaatti Kiinteistöt Oy on saanut investointivaltuuden uuden navetan rakentamiseen vuoden 2020 IV lisätalousarvion valmisteluprosessissa.

Luke otti toukokuussa 2022 aikalisän Jokioisten tutkimusnavettaprojektissa

rahoituksen puuttumisen sekä kohonneiden kustannusten takia. Olisi erittäin tärkeää, että kotieläintuotannon tutkimuksen edellytykset turvataan ja Luke voisi jatkaa uudistusta. Hankkeen kokonaisarviointia tehdään edelleen sekä toiminnallisen ja taloudellisen tarkastelun näkökulmasta, tavoitteena kokonaistaloudellisesti kestävä ratkaisu.

Mikäli Luke joutuu luopumaan uudistushankkeesta, niin se
• vaarantaa maatalous- ja elintarviketutkimuksen edellytykset ja kilpailukyvyn (Jokioisten tutkimusympäristö)
• haittaa merkittävästi elinkeinon kehittämistä ja kansallista huoltovarmuutta
• edellyttää jo tehdyistä toimenpiteistä (suunnittelu, maanrakennus) aiheutuneiden menojen rahoittamisen Luken toimintamenomomentilta

Luonnonvarakeskuksen esitys on, että Luonnonvarakeskuksen toimintamenomomentille myönnetään vuoden 2023 talousarviossa vuokrasopimusvaltuus (sitoutuminen vuosivuokraltaan 2,5 M€ vuokrasopimukseen, 20 vuoden elinkaaren enimmäismeno 50 M€), mitä vastaavat lisämäärärahat otetaan lisäyksenä huomioon vuosien 2024-2027 määrärahakehyksissä (v. 2024 1 M€ ja v. 2025 => 2,1 M€).

Luonnonvarakeskuksen perusrahoituksen turvaaminen

Luken tutkimukselle ja asiantuntijapalveluille on vahva kysyntä. Henkilöstömäärä on kasvanut toiminnan laajentumisen myötä. Hallitusohjelmassa osoitettuun lisämäärärahaan perustuen kasvu oli mahdollista. Lisärahoituksen poistuttua Luken täytyy etsiä ratkaisuja talouden tasapainottamiseen.

Erityisenä asiana on lisäksi todettava, että vuosien 2019-2022 aikana toteutetut toimitila- ja inframuutosten toiminnalliset ratkaisut ja investoinnit vaikuttavat merkittävästi Luken talouteen ja toiminnan vaikuttavuuteen tulevina vuosina. Toteutettujen ja toteutuksessa olevien toimitilamuutoshankkeiden aiheuttamat lisävuokravaikutukset oli tarkoitus rahoittaa osaltaan em. kehykseen tehdyllä 5 M€:n lisärahoituksella. Rahoitustilannetta vaikeuttaa myös toimitilavuokriin vuonna 2023 kohdistuva normaalia korkeampi indeksikorotus, jonka vaikutus Lukella voi olla 0,6-0,7 M€. Samoin energiakriisin johdosta aiheutuvat muutokset sähkön hinnassa aiheuttaa poikkeuksellisia lisämenoja toimitilamenoissa.

Luonnonvarakeskukselle on osoitettu vuoden 2023 talousarvioesityksessä 79,2 M€, mikä on 3 M€ vähemmän kuin vuonna 2022 (v. 2022, 82,2 M€, ml. LTAE II). 5 M€ leikatusta lisärahoituksesta 2 miljoonan loppuerä piti realisoitua vuoden 2023 talousarviossa.

Vuodelle 2023 kohdentuvat lisämenot ja TAEn kehys huomioon ottaen sopeuttamistarve on 6 M€ vuonna 2023. Luke on edelleen sitoutunut kasvattamaan ulkopuolisen rahoituksen tasoa nykyisestä 58 M€:n tasosta (rahoitusrakennetavoite: 40 % kokonaismenoista rahoitetaan ulkopuolisella rahoituksella), mikä auttaa osaltaan talouden sopeuttamisessa.

Jotta toiminnan perusrahoitus voidaan turvata riittävällä tasolla Luonnonvarakeskus esittää, että Luonnonvarakeskukselle osoitetaan lisärahoitus hallitusohjelman mukaisesti tasolla 5 M€ vuonna 2023 ja siitä eteenpäin.

Jutta Petäjä

Talousjohtaja

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 13.10.2022 klo 12:48:44.

Asiantuntijalausunnon valmistelijat:
Jutta Petäjä

Liitteet: Alustus, kuuleminen

Tiedoksi: